

OBRAZOVANJE UNIVERZALNO LJUDSKO PRAVO IZ UGLA PRAVNIH NAUKA

Prof.dr Osman N. Jašarević

Pravni fakultet Univerziteta u Travniku, Srednje - Bosanski kanton, Bosna i Hercegovina

Apstrakt: Članak se bavi nekim osnovnim dilemama i pitanjima koja propisuju čl.25 i 26. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Kako se provode ova prava na nacionalnom i svjetskom nivou. Univerzalna deklaracija razmatra između ostalog, dva univerzalna ljudska prava – pravo na zdravlje (čl.25), i pravo na obrazovanje (čl. 26). Pravo na obrazovanje stavlja akcenat na edukaciju u smislu novijeg i produktivnijeg načina obrazovanja i dobivanja znanja, da svako ima pravo na obrazovanje a da obrazovanje bude besplatno bar u srednjim, osnovnim i nižim školama. Kako se u novije vrijeme razvija nauka, tehnika i elektronika, IT-i, obrazovanje treba da bude dostupno svim generacijskim nivoima, prema njihovim sposobnostima u smislu razvijanja ljudske ličnosti kroz poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Obrazovanjem se stiče znanje kojim se unaprjeđuje međusobno razumijevanje i druge karakterne osobine-crte ličnosti čime se utemljuje prijateljstvo među svim narodima, rasama i vjerskim grupacijama, a kroz to i poslovnost i djelatnost Ujedinjenih nacija za održavanje mira. Važno je proučiti i praktično provjeriti koje edukativne i obrazovne inovacije, sa aspekta nauke, tehnike i elektronike, IT-i, zaslužuju ove i buduće generacije. Proučiti koji su to pravni aspekti i obrazovno dualni principi koji osiguravaju provođenje ovih univerzalnih prava društva. Na taj način se kod studenata razvijaju dualne sposobnosti za teorijsku i stručnu analizu pojmova i instituta koji se odnose na vrste i stadije krivičnog postupka. Teorija i praksa u dualnom smislu daju veliki doprinos nauci i praksi krivičnog materijalnog, procesnog i izvršnog prava i kriminalistike, kroz implementaciju pripremljene i provedene pravne klinike.

Ključne riječi: ljudska prava, dualno obrazovanje-znanje, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, edukacija.

Uvodna razmatranja

Zahvaljujući obrazovanju u mogućnosti smo da saznamo i razumijemo stvari koje nas okružuju u smislu življenja i ophođenja, „subjektivni odraz objektivne stvarnosti“. Obrazovanje nam omogućava ne samo sticanje znanja iz različitih nauka i naučnih oblasti, već daje širi prostor da stičemo iskustvo u onim oblastima koje nas interesuju te da se na taj način izgrađujemo i usavršavamo kao intelektualna ličnost. Bez obzira na to, obrazovanjem stičemo i usavršavamo određene vještine, vrline i sposobnosti kako bi mogli da obavljamo različite poslove, odnosno da istražujemo i razvijamo prostor u kojem živimo čineći ga lagodniji za život. Obrazovanjem se stiču vještine, umijeća i znanja za obavljanje određenih poslova, zato je važno steći što bolje obrazovanje. Navodimo citate i izreke o obrazovanju određenih poznatih naučnika, velikih mislioca i drugih značajnih ličnosti:

- Obrazovanje je najmoćnije oružje koje možete upotrijebiti da promijenite svijet. – Nelson Mandela;
- Obrazovanje, to je ono što ostane nakon što zaboravite sve što ste naučili u školi. – Albert Ajnštajn;
- Čovjek koji ne čita dobre knjige nema nikakve prednosti nad čovjekom koji ih uopće ne zna čitati. – Mark Tven;
- Najveća nada svake zemlje leži u primjerenom školovanju mladih. – Erazmo Roterdamski;
- Nemojte limitirati djecu samo na ono što ste vi naučili, jer djeca su rođena u drugom vremenu. – Rabindranat Tagor;
- Obrazovanje je zlatni ključ slobode. – Džordž Vašington Karver;
- Nade obrazovanih jače su od bogatstva neukih. – Demokrit;

- Investicija u znanje plaća najbolje kamate. – Bendžamin Frenklin;
- Genije bez obrazovanja je kao srebro u rudniku. – Bendžamin Frenklin;
- Formalno obrazovanje će vam omogućiti normalan život. Samostalno obrazovanje će vam donijeti bogatstvo. – Džim Ron;
- Nema gorih ljudi od onih koji se protive prosvjećenju i obrazovanju naroda. Takvi, da mogu, i sunce bi ugasili. – Dositej Obradović;
- Obrazovanje je skupo, ali je neznanje još skuplje. – Klaus Moser;
- Znanje je moć. – Fransis Bejkon;
- Svako tko prestane učiti je star, bilo da ima dvadeset ili osamdeset godina. – Henri Ford;
- Nikad nisam ništa naučio pričanjem, nego postavljanjem pitanja. – Lu Holc;
- Ljudsko biće ne dostiže svoju punu visinu dok nije obrazovano. – Horas Man;
- Obrazovanje se ne sastoji od toga koliko ste zapamtili ili koliko znate. Sastoji se od toga da razlikujete koliko znate, a koliko ne. – Anatol Frans;
- Učenje je kao veslanje uzvodno, čim se prestane, odmah se kreće nazad. – Lao Ce;
- Ne postoji ništa važnije od obrazovanja. Tu je ulog najveći. Naša budućnost zavisi od kvalitetnog obrazovanja u sadašnjosti. – Arnold Švarceneger;
- Jučer sam bio pametan. Stoga sam želio mijenjati svijet. Danas sam mudar. Stoga mijenjam sebe. – Šri Čin moj;
- Čovjek koji nikada nije išao u školu može ukrasti iz teretnog vagona, a čovjek koji posjeduje univerzitetsku diplomu može ukrasti čitavu prugu. – Teodor Ruzvelt.³³⁵

OBRAZOVANJE

1. Važnost obrazovanja³³⁶

Obrazovanje je glavna tema svake demokratski uređene države. Društvo koje ide i razvija se naprijed mora raditi na reformama obrazovanja u smislu boljeg usavršavanja obrazovnih struktura na različitim nivoima edukacije. Društveni čin, obrazovanje je vrlo važna društvena aktivnost, a postoji više razloga zašto je obrazovanje važno, ali mi bismo naveli određene razloge koji su poznati. Kroz ovo štivo istražujemo i predstavljamo kako obrazovanje utječe na pojedince na ličnom nivou, na društvenom nivou, kao izvor razvoja ličnosti i kolika je njegova važnost za svakog čovjeka u društvu. Istina je, da su prenošenje znanja, vještina i umjeća nedvojbeno jedne od najvećih društvenih dobara čovječanstva.

Izvorno, obrazovanje je proizašlo iz starih vremena kada su vrijednostima i jeziku poučavali potomke stariji članovi društva u toku raznih oblika druženja koje se sastojalo uglavnom od članova porodice, porodičnih i bliskih porodičnih prijatelja. S vremenom se obrazovanje počelo razvijati jer su znanje i vještine izvan porodično-rodbinskih i društvenih pitanja počelo prednjačiti. Ovaj oblik neformalno-formalnog obrazovanja posebno se držao podalje od određenih struktura ljudi i tako zadržavao znanje i vještine, odnosno, moć unutar nadmoćnijih domaćinstva.

2. Važniji procesi pri obrazovanju

- a) Služi kao izvor prestiža učenjaku;
- b) Razvija mozak učenjaka;
- c) Pruža mentore i kolege za navigaciju u budućim pothvatima;
- d) Omogućuje napredak misli, teorija i ideja i tako
- e) Oblikuje ljude u vrijedne pojedince u društvu.

Već u ranom razvoju društva su se počele pojavljivati škole obrazovanja i mišljenja, a zainteresirani mladići koji su željeli steći znanje i vještine življenja putovali su na velike udaljenosti od mjesta

³³⁵ <https://edukacija.rs/izreke-i-citati/o-obrazovanju>

³³⁶ <https://worldscholarshub.com/hr/reasons-why-education-is-important/>

stanovanja kako bi saznali i naučili od velikih mislilaca. Iz njihovih učenja i saznanja su izrasle filozofija i naučna spoznaja, što bi ih izgrađivalo kroz drevne obrazovne sisteme.

S već razvojem pisanja i širenjem svitaka papira-pisma obrazovanje je postalo još raširenije, kompleksnije budući da su pojedinci sada preuzeli na sebe učenje ideja bez traženja pribjegavanja učitelju. No bez obzira na to, učitelji su još uvijek bili od velikog znanja, važnosti i koristi jer se sve što se čita iz napisanog pisma nije moglo razumjeti bez objašnjenja u stvarnom vremenu i prostoru. Nedavno je stupio na snagu noviji način obrazovanja, kada su djeca poslana na edukaciju kako bi kroz obrazovni sistem stekli određena znanja što bi im pomoglo u razvoju vještina koje odgovaraju društvu u kome žive.

A već, s pojavom interneta, IT-e i lakšim pristupom informacijama, obrazovanje se ubrzano razvija. Sada djeca, učenici srednjoškolci, studenti, magistranti, doktorandi i druge strukture ljudi mogu učiti na daljinu daleko od učitelja, nastavnika, profesora, mentora isto koliko i ljudi u istim prostorijama razredima/ klasama. Iako je riječ o obrazovnom sistemu u stalnom razvoju i unaprjeđenju znanja i vještina, pandemija-korona virusa-19 ubrzala je projekt obrazovanja. Velika vjerovatnoća je da će u bliskoj budućnosti digitalno obrazovanje postati standardizirano jer globus postupno postaje jedno veliko urbano selo. Zato je važno da se upoznajemo oblici obrazovnog procesa.

3. Teorijsko praktični proces obrazovanja

Teorijska i praktična procesna, odnosno dualno - obrazovna nastava po svojoj funkciji treba da posluži korisniku kako bi se brzo, pravilno i olakšano pristupalo određenoj procesno pravnoj situaciji u smislu donošenja odluke u određenoj formi koja bi se primjenila kroz odgovatajući procesno pravni, odnosno sudski, tužilački ili policijski obrazac korištenjem teorijskih saznanja i raspoloživu sudsku praksu. Radi ostvarivanja funkcije obrazovanja i cilja dualnih predmetnih zadataka, (pravne teorije i prakse), prema uobičajenom toku postupka, kako je to već regulisano u važećim zakonima krivičnog prava i postupka, ostvaruje se odgovarajuća pomoć i uputstva za postupanje i donošenje određenih sudskih odluka u različitim procesnim stanjima/situacijama. Institucionalni obrasci procesnih odluka su prikazani prema njihovoj frekvenciji u procesno pravnoj proceduri, a sudska praksa je očitovana, odnosno data, u većem ili manjem obimu, zavisno od značaja odredaba na koje se odnosi. Primjeri obrazaca su obrađeni prema ustaljenoj važećoj sudskoj praksi, a akti su anonimizirani.³³⁷

Kako bi se studenti brže obrazovali i funkcionalnije usvojili neposredno ili putem DL nastavu, u planu i programu silabusa je poslije svake lekcije predviđeno kako teorijsko i praktično ponavljanje gradiva, a nakon provedenih tema koje su više praktičnog karaktera, studentima se daju zadaci u smislu apstraktnih slučajeva, adaptirani slučajevi iz prakse i sl. koje treba da riješe u skladu sa primjerom koji je prikazan u predmetnoj lekciji.

Obrazovni udžbenik „Pravna klinika krivičnog procesnog prava“ je namijenjen prvenstveno studentima pravnih fakulteta radi sticanja, (pored teorijskih) praktičnih znanja i vještina iz krivične procedure. Dualno obrazovni udžbenik prati metodološki prikaz krivično procesne materije, obrađena u aktuelnim udžbenicima iz ove oblasti, nakon usvajanja reformskih zakona iz 2003. godine, odnosno nakon donošenja Zakona o krivičnom postupku na nivou države, entiteta i Brčko distrikta. Sticanjem teorijskih znanja, iz oblasti krivično procesne materije, dovodi nas u poziciju da istu posmatramo kroz prizmu krivično procesnih subjekata: tužilaštva, suda, optuženog, odnosno njegovog branioca.³³⁸

4. Dualno učenje na daljinu kroz pravne klinike

Američka asocijacija za učenje i obrazovanje na daljinu, (The United States Distance Learning Association) definiše pojam učenja na daljinu kao “dostizanje znanja i vještina kroz dostavljene

³³⁷ Jašarević, O., Kazić, E., Merisa, S-J., (2015.), Praktikum iz krivičnog procesnog prava, (opšti i posebni dio), Univerzitet u Travniku, str. 3

³³⁸ Dautbegović, A., (2011.), Pravna klinika krivičnog procesnog prava, Dom štampe u stečaju Zenica, u Zenic, str.7

informacije i uputstva, primjenom različitih tehnologija i ostalih formi učenja na daljinu”. Jedna od definicija, koja jednostavno i dobro određuje pomenuti pojam glasi: Obrazovanje i učenje na daljinu je sistem i proces povezivanja polaznika sa distribuiranim obrazovnim resursima.

4.1. Učenje na daljinu i e-learning.

Učenje na daljinu zapravo je mnogo starije od učenja putem interneta, budući da je ovaj način učenja postojao mnogo prije što su ljudi znali za računar. Učenje na daljinu je izraslo iz dualnih dopisnih škola i u suštini se zasniva na materijalima i knjigama koji se šalju putem pošte ili e-maila, i polaganju ispita na sličan način. Istorija učenja na daljinu počinje još 1728. godine, kada je profesor Caleb Phillips, „Teacher of new method od Short Hand“, u časopisu Boston Gazette objavio oglas da podučava studente na daljinu. Međutim, iako je on bio prvi, svakako nije bio jedini koji je na ovaj način educirao svoje učenike³³⁹.

Tako je, između ostalih, Isac Pitman, engleski učitelj stenografije, sredinom XIX vijeka svojim učenicima poštom slao kratke odlomke iz Biblije da ih prepisuju, a oni bi mu, kada taj zadatak urade, na isti način slali svoje radove na ocjenjivanje. Ovo su bili prvi koraci dualnog načina edukacije na daljinu.

4.2. E learning kao posljedica tehnološkog razvoja

Elektronično učenje ili e-učenje, je upotreba elektroničkih medija, edukacijske tehnologije te informacijskih i komunikacijskih tehnologija u obrazovanju.

E-Learning je nastao kao logičan slijed u razvoju učenja na daljinu. Posljedica je ubrzanog napretka i inovacija u tehnologiji i prilagođavanju obrazovnog procesa tom razvoju. Predstavlja izvođenje treninga, učenja ili edukativnog programa obrazovanja elektronskim putem, najčešće putem interneta. Budućnost nam donosi promjene u obrazovanju, e-učenje zauzima sve veći dio. Konvencijalne metode učenja i obrazovanja sve više se mijenjaju, prilagođavajući se potrebama aktualnih trendova, stoga će e-learning sve više zauzimati mjesto u obrazovanju novih generacija. Koliko je to dobro ili loše o tome su učenjaci do sada više puta raspravljali, ali činjenice su nepobitne, a one govore kako oni koji ne prate moderne tehnologije, u većini slučajeva, imaju daleko manje šanse za zaposlenje. Iako treba, apsolutno, čuvati i tradicionalne zanate, koje novi trendovi neće zahvatiti, naprotiv, ne može se pobjeći od stvarnosti koja nudi potrebu konstantnog učenja i to praktično na dnevnoj bazi. Pritom se ne misli samo na tradicionalno učenje i obrazovanje „učenje u klupama“, nego i na konstantno samoobrazovanje, kao potrebu svake kompanije individualno da radi na dodatnom usavršavanju svojih uposlenika. U tom smislu, e-learning, odnosno e-učenje je nešto što niko ozbiljan, bilo da se radi o pojedincima ili firmama, kompanijama, u budućnosti neće moći izbjeći.

Zasniva se na korišćenju savremene računarske i komunikacione tehnologije. Podrazumeva postojanje predavanja i vježbi na internetu, CD ili DVD medijima, konsultacije sa predavačima putem interneta, protok elektronske pošte među učesnicima, postojanje foruma, testiranje na internetu, videokonferencije islično.³⁴⁰

4.3. Značaj e-Learninga

Danas postaje sve veća, a to pokazuju aktuelna istraživanja, da sve više ljudi prije bira online učenje u odnosu na tradicionalni način pohađanja nastave. Istraživanje koje je sproveo HotChalk u Americi na uzorku od 25.000 nastavnika, učenika, tutora i roditelja, pokazalo je da oko 40 ispitanika procjenjuje da online obrazovanje bolje odgovara obrazovnim potrebama, nego tradicionalno obrazovanje.³⁴¹

³³⁹ Macanović, N. (2015). Pedagoške aktuelnosti. Banja Luka: Centar modernih znanja

³⁴⁰ LINK group je tvorac prve srpske platforme za e-Learning – [Distance Learning System](#).

³⁴¹ [O IT AKADEMIJI Pravila školovanja Sva prava zadržana Privatnost](#)
office@it-akademija.com fbtwyt Copyright 2018 © ITAcademy, [LINK group](#). Powered by [LINK CMS](#)

Pravna klinika³⁴² (legal clinic, law clinic, law school clinic) je strateški program pravničkoga školovanja koji obezbjeđuje neposredno pravničko iskustvo studentima pravnih fakulteta, a istovremeno opslužuje različite klijente, kojima je potrebno pružanje pravne pomoć. Najčešće se na čelu pravnih klinika nalaze klinički profesori odnosno predavači kliničkog pravničkoga obrazovnog programa. Pravne klinike najčešće postupaju po principu (pro bono) u određenim pravnim pitanjima, čime se obezbjeđuje besplatna pravna pomoć klijentima³⁴³.

Pravna klinika³⁴⁴ je interaktivni metod edukacije studenata prava, koji ima za cilj da ih obuči u nekim praktičnim vještinama, koje će im biti potrebne kako bi svoju buduću profesiju obavljali kompetentno, savjesno i sa visokim profesionalni moralom. To je metod „učenja iz iskustva“ („learning from experience“) ili „učenja na osnovu činjenja“ („learning by doing“)³⁴⁵.

4.4. Studiranje na daljinu, (distance learning – dl)

Na bosansko-hercegovačkim univerzitetima, odnosno fakultetima je pored redovnog-dosadašnjeg studija omogućeno studiranje na daljinu, (distance learning). To je studiranje u cjelosti prema redovnom nastavnom programu i uz dobijanje iste diplome po završetku studija kao i redovni studenti. Razlika od redovnog studiranja je u tome što studenti ne moraju prisustvovati predavanjima nego predavanja sluša putem računarske tehnologije, interneta i web stranica Univerziteta u bilo koje vrijeme i na bilo kojoj udaljenosti. Samo pisanju Testa 1. i Testa 2. student u određenom trenutku mora pristupiti lično i biti fizički prisutan.

Prednost učenja na daljinu, (distance learning):

- Vlastiti način učenja – studenti prolaze kroz materijal za učenje onom brzinom i onoliko puta koliko žele, odnosno dok ne savladaju gradivo.
- Vrijeme učenja – student može pristupiti nastavnim materijalima na web stranici svih sedam dana, u nedjelji, odnosno petnaest dana, od predavanja do predavanja ili kako se to već organizuje nastava u semestru, od 0-24 sata.
- Mjesto učenja – prema lokaciji računara, (u kući, na poslu i drugdje).
- Individualni način učenja – student može sam da uči i obavlja druge studentske obaveze.
- Praktičan rad sa različitim tehnologijama, i
- Mogućnost kontakta sa profesorima i asistentima, (e-mail, telefon isl.).
- Univerziteti su omogućili da studenti mogu studirati na svim fakultetima koji su pristupili DL programu.

4.5. Težnja ka izvrsnosti³⁴⁶

Univerziteti su zakonski registrovane nastavno-naučne ustanove u državnom i privatnom vlasništvu i koje posluju po zakonima BiH, zakonima Srednjobosanskog i drugih kantona/Kantona.³⁴⁷ Studij na daljinu počinje u akademskoj godini za koju se dotični Menadžer – Rektor Univerziteta, odnosno Fakulteta opredijeli, npr. upisom na I. godinu studija, s tim da će svake naredne godine vršiti upis na višu godinu studija.

³⁴² Kliničko pravno obrazovanje (clinical legal education) je interaktivni metod edukacije studenata prava, koji ima za cilj da ih obuči u nekim praktičnim vještinama koje će im biti potrebne da bi svoju buduću profesiju obavljali kompetentno, savjesno i sa visokim profesionalnim moralom. Moglo bi se najjednostavnije reći da je to metod „učenja iz iskustva“ („learning from experience“) ili učenje na osnovu činjenja („learnig by doing“).

³⁴³ Izvod iz članka: Kkostić, M., „Pravna klinika kao metod nastave i pružanja besplatne pravne pomoći“, Socijalna misao, Beograd, 2010, str. 67-77.

³⁴⁴ Termin pravna klinika prvi put se pojavio u Njemačkoj pravnoj terminologiji, početkom XX vijeka. Profesor Frommgold se zalagao da se i na pravnim fakultetima formiraju klinike na kojima bi se studenti (radeći u direktnom kontaktu sa klijentima) pod nadzorom profesora (ili advokata), učili znanja i vještine.

³⁴⁵ Metod učenja „learning by doing“ razvio je američki psiholog, filozof i reformator obrazovanja, John Dewey, čije su ideje vršile uticaj na obrazovnu i socijalnu reformu. On je jedan od utemeljivača filozofije pragmatizma i funkcionalne psihologije.

³⁴⁶ Matijević, M., (2014.), Pravne klinike – Praktikum-, Univerzitet za poslovne studije, Fakultet pravnih nauka; Banja luka, str. 11

³⁴⁷ info@unvi.edu.ba

Detaljnije o učenju na daljinu, prikupljanju bodova, pisanju testova, ocjenjivanju i metriku studiranja možete vidjeti u Pravilima studiranja za prvi ciklus.

Studentima za svaki predmet stoji na raspolaganju:

- Sadržaj i program nastave,
- Snimljeno po sadržaju, petnest lekcija, 30-50 minuta, po jednom predavanju, predavanja su preko, (audio ili video tehnike),
- Spisak tema za seminarski rad kroz predavanje,
- Spisak tema za esej ili studij slučaja kroz predavanja,
- Rokovi za testove, predaju radova, popravni ispit, i Literatura.

Studiranje na daljinu putem metrike studiranja ipak je ograničeno a što se precizira rasporedom predavanja. Dva predmeta se uče i polažu paralelno, (istovremeno) u istom terminu i traje po dogovoru sa Upravom fakulteta u skladu sa pravilima Bolonjske konvencije. Nakon toga se uče i polažu slijedeći predmeti u semestru. Nakon prestanka termina taj se predmet skida sa sistema za učenje na daljinu, (distance learning system) i novo polaganje moguće je u septembru i oktobru ili drugim rokovima. Za upis na ovaj studij, diplomski rad, ferijalne prakse, ovjera semestra itd., u cjelosti se primjenjuju Pravila studiranja za prvi ciklus studiranja po Bolonjskom procesu I. -III. godine studija i I.-IV. godine studija.

4.6.Funkcija, osnovni zadaci i ciljevi fakulteta u dualnom procesu obrazovanja

Suštinu funkcije Fakulteta čini obrazovanje pravnika za potrebe pravosuđa, državne uprave, privrede i drugih oblasti, informisanja i javnog života. Ona se ostvaruje kroz nastavni proces, unapređivanje naučnih disciplina koje se izučavaju u okviru studijskih programa, kroz naučno-istraživački rad i različite oblike saradnje sa subjektima u praksi. Nastava je koncipirana na savremenim saznanjima pravnih nauka, s naglaskom na sistemu vrijednosti pravne države i moderne političke demokratije. Kroz nastavno-dualni proces nastoji se da studenti usvoje sva relevantna znanja kao i da se metodološki osposobe za kreativan, samostalan rad u struci i adekvatno i kompetentna obavljanje pravničkih poslova u praksi. Poseban akcenat se stavlja na evropsku dimenziju obrazovanja, budući da se i naš cjelokupan pravni sistem također mora temeljno mijenjati i prilagođavati standardima i normama pravnog sistema koji se u EU već decenijama izgrađuje. Time se i kroz obrazovanje doprinosi procesima demokratizacije društva i podizanju kapaciteta pravnih institucija.³⁴⁸

5. Osnovni zadaci

1. Dalji razvoj pravnih fakulteta, (nastavno-naučni, kadrovski; organizaciono-tehnički) kao visokoškolske ustanove i doprinos razvoju Univerziteta Educons u Bosni i Hercegovini i šire;
2. Stalno održavanje i unapređivanje nastavno-obrazovnog procesa na osnovnim i diplomskim (master) akademskim studijima;
3. Permanentno usavršavanje nastavnog procesa na osnovama standarda i vrijednosti bolonjskog procesa, sadržanih u nacionalnim propisima;
4. Intenzivna, kontinuirana i dobro osmišljena kontrola kvaliteta nastavno-obrazovnog rada Fakulteta;
5. Pripremanje specifičnih profila kadrova za evropsko pravo i uporedne pravno političke sisteme;
6. Razvoj naučnih disciplina koje se izučavaju u okviru studijskih programa na Fakultetu;
7. Osavremenjavanje nastavnih metoda i didaktičko-pedagoških sredstava za realizaciju studijskih programa;
8. Saradnja sa drugim visokoškolskim ustanovama u zemlji i inostranstvu u realizaciji i unapređivanju zajedničkih i individualnih studijskih programa;
9. Saradnja sa institucijama u oblasti pravnog, odnosno krivično pravnog sistema;
10. Davanje odgovarajućeg doprinosa razvoju zakonodavstva, pravosudne prakse;
11. Razvoj dualnog i edukacija naučnog podmladka;

³⁴⁸ Jašarević, N. Osman., "Teorija i praksa pravnih studija", 6. Međunarodni naučni skup, Zbornik radova, Nauka i praksa poslovnih studija, God II, br.2 (2018) Banja Luka, 26.10. 2018. godine, str. 523-532;

12. Razvijanje međunarodne saradnje sa visokoškolskim, naučnim i drugim institucijama iz oblasti prava;
 13. Održavanje i unapređivanje transparentnog sistema informisanja na Fakultetu i o Fakultetu;
- Razvoj dualnog procesa permanentnog obrazovanja i uključivanje studenata u naučno - istraživački rad.

6.Osnovni ciljevi

1. Ostvarivanje visoke efikasnosti studijskih programa;
2. Osuvremenjivanje i stalno povećanje naučno-stručne relevantnosti sadržine studijskih programa, kao i njihovo harmonizovanje sa najboljim studijskim programima u evropskom obrazovnom prostoru;
3. Dostizanje još višeg nivoa efikasnosti studiranja;
4. Obezbeđivanja visoke kompetentnosti diplomiranih studenata;
5. Dostizanje adekvatne integriranosti Fakulteta u nacionalni i evropski obrazovni sistem;
6. Održavanje stalne saradnje sa srodnim fakultetima iz zemlje i inostranstva;
7. Praćenje i identifikovanje potreba društva i saradnja sa odgovarajućim organizacijama u praksi.
8. Ostvarivanje navedenih ciljeva se stalno prati analizom odgovarajućih indikatora i to:
9. Efikasnost studijskih programa - kroz praćenje i analiziranje rezultata koje studenti ostvaruju u izvršavanju predispitnih obaveza i na ispitima;
10. Efikasnost studiranja - kroz praćenje stepena prolaznosti studenata na ispitima, (generalno i pojedinačno po predmetima iz studijskih programa i po godinama studija) i prelaska na višu godinu studija, dužine trajanja studija, broja diplomiranih u odnosu na broj upisanih studenata i drugo;
11. Kompetentnost studenata i dualnog oblika edukacije - kroz prikupljanje i analizu povratnih informacija iz prakse;

Ostvarivanje drugih ciljeva - kroz permanentnu komparaciju studijskih programa sa studijskim programima elitnih fakulteta u svetu, institucionalnu saradnju sa drugim visokoškolskim institucijama i organizacijama u praksi, praćenjem individualnog naučnog rada svakog nastavnika i saradnika.

Kao i korištenjem metoda Internog vrjednovanja kvaliteta nastave od strane studenata i kontinuiranim procesom samovrednovanja.

7.Pravna klinika

Pravni i drugi fakulteti za evropsko pravne studije prava, osnivaju Pravnu kliniku u skladu sa unutrašnjim normativnim aktima Fakulteta, odnosno Univerziteta. Kroz dualni oblik edukacije i cilja osnivanja je sticanje praktičnih znanja i vještina studenata prava i pružanja usluga pravne pomoći građanima. Pored toga, Pravna klinika predstavlja i izborni predmet na masters studijima u okviru Nastavnog plana i programa Fakulteta. Pravna praksa i novi način života i rada građana, nameće se da se svake školske, odnosno akademske godine raspiše konkurs za izbor nove generacije studenata koji će pohađati Pravnu kliniku u smislu dualne edukacije, (teorije i prakse) što će biti na usluzi građanima a kroz praktični rad sticati znanja i vještine iz oblasti prava i pravnih vještina.

Kandidati trebaju ispunjavati određene uslove:

1. da su studenti pravnog Fakulteta;
2. da su završili III godinu studija, ili studenti mister studija;
3. da su zainteresovani za pružanje pravne pomoći na Pravnoj klinici Fakulteta sa stvarnim klijentima-građanima kroz primjenu praktičnih vještina i tako stiču znanje iz oblasti prava.

Izbor studenata vrši se na osnovu priložene biografije i obaveznog motivacionog pisma, odnosno pisma njihove namjere. Ukoliko nije moguće izvršiti selekciju studenata na osnovu pismene prijave, pristupa se intervju sa kandidatima. Prije kontakta sa klijentima, studenti su obavezni da prođu nastavno pedagošku obuku. Oblasti iz kojih se organizuje obuka sastoji se iz vještine intervjuiranja,

pisanja pravnih dokumenata, odnosno normativnih akata, iz časova profesionalne etike. Kancelarija Pravne klinike treba biti otvorena za prijem građana, pri čemu nosioci pravnih poslova Pravne klinike treba da obavještavaju građane-klijente o vremenu i načinu rada. Rad studenata Pravne klinike treba da prati supervizor-mentor, koji se biraju iz redova profesora određene pravne oblasti ili advokata koji su stalno prisutni u vrijeme kada studenti neposredno-praktično rade sa klijentima.

8. Dualna kazuistička pravna klinika na Fpn sveučilišta/univerziteta Vitez

U akademskoj 2017/18 godini Fakultet pravnih nauka Sveučilište/Univerziteta 'VITEZ' započeo je s praksom organizovanja pravnih klinika kao posebne dualne metode u edukaciji studenata prava, radi provjere znanja i sticanja praktičnih vještina koje će studenti, odnosno diplomirani pravници primijeniti u budućem radu. Praktična pravna klinika održana je iz predmeta: krivičnog prava, krivičnog procesnog prava i kriminalistike.

Na pravnoj klinici iz krivično pravne oblasti, pod nadzorom rukovodioca i uz pomoć profesora i asistenta, studenti imaju uvid u policijske, tužiteljske i druge izvještaje, odnosno materijale od važnosti za kvalitetnije praktkovanje i učenje. Obuhvaćena su predavanja iz ključnih krivičnih predmeta, (krivično pravo, krivično procesno pravo, kriminalistika) koji se nalaze u nastavnom programu Pravnog fakulteta, a veoma su bitni za ciljeve koji se žele postići ovakvom vrstom obrazovanja. Predstavljene su i različite vrste simulacija na stvarnim slučajevima iz prakse, koji su specijalno prilagođeni za vježbu studenata. Simulacije su se odvijale u učionici i uz nastavne metode koje obuhvataju pravnu analizu slučaja “izgaranja uloge”.

Zaključna razmatranja u vidu vizije i misije

Ko može studirati po sistemu Distance Learning? Na studij prvog ciklusa studiranja po bolonjskim principima u I. godinu studiranja mogu se upisati lica koja imaju završeno srednje četverogodišnje obrazovanje. Upisi na ovaj oblik studija vrši se u cijelosti u skladu sa Pravilima studiranja za prvi ciklus studiranja po Bolonjskom procesu a koji možete vidjeti na Web stranici. Pravni fakulteti za evropsko pravno i pravne studije treba da ekspeditivnije pristupe studijima u smislu razvijanja i vođenja visoko obrazovnog naučno istraživačkog rada u domenu pravnih nauka, zasnovane na evropskim standardima i vrijednostima.

Bolonjski proces na univerzitetima u cjelosti je ugrađen u Pravila studiranja³⁴⁹ prvog, drugog i trećeg ciklusa studija i u Nastavnom planu i programu:

osnovni studij,

- znanje nakon diplomiranja,
- upis na studij, pravila studiranja,
- način bodovanja,
- ocjenjivanje studenata,
- polaganje ispita i dr.

Savremenim, evropski orijentisanim studijskim programima u domenu pravnih nauka, fakulteti za evropsko pravne studije treba da razvijaju intelektualni i kadrovski potencijal za današnje i buduće integracione procese naše države i drugih država u regionu i šire. Kratkoročna i dugoročna Strategija obezbjeđivanja kvaliteta u različitim vremenskim periodima, usvajanje od strane Nastavno-naučnih veća Fakulteta, definiše osnovne ciljeve kvaliteta, u oblasti razvoja, konkretne djelatnosti i indikatore, kao i pojedinačne ciljeve kvaliteta u svakoj oblasti koja je predmet strateškog razvoja prava.

³⁴⁹ <https/unvi.edu.ba/studij/osnovni-studij>

Korišteni i konsultovani izvori

1. Dautbegović, A., 2011., Pravna klinika krivičnog procesnog prava, Zenica, str.7
2. Jašarević, N. Osman., “Teorija i praksa pravnih studija“, 6. Međunarodni naučni skup, Zbornik radova, Nauka i praksa poslovnih studija, God II, br.2 (2018) Banja Luka, 26.10. 2018. godine, str. 523-532;
3. Jašarević, O., Kazić, E., Merisa, S-J., (2015.), Praktikum iz krivičnog procesnog prava (opšti i posebni dio), Travniku, str. 3
4. LINK group je tvorac prve srpske platforme za e-Learning – Distance Learning System.
5. Macanović, N. (2015). Pedagoške aktuelnosti. Banja Luka: Centar modernih znanja.
6. Matijević, M., (2014.), PRAVNE KLINIKE-PRAKTIKUM, Univerzitet za poslovne studije, Fakultet pravnih nauka Banja Luka, str. 11
7. Mršić, G., 2015., Iz recenzije, - „Praktikum iz krivičnog procesnog prava, (opšti i posebni dio), Travnik, str. 20.Pravni fakultet, Srednje - Bosanski kanton, Univerziteta u Travniku, Bosna i Hercegovina.
8. Simović N. M., (2007), Praktikum za krivično procesno pravo, druga knjiga, Pravni fakultet u Banja Luci.

Internet izvori

1. <https://edukacija.rs/izreke-i-citati/o-obrazovanju>
2. <https://worldscholarshub.com/hr/reasons-why-education-is-important/>
3. <https://unvi.edu.ba/studij/> osnovni studij, ([Pravilnik o obezbeđivanju kvaliteta rada](#), pdf, [Home, Studiji](#)).
4. http://www.usdla.org/The_United_States_Distance_Learning_Association_Distance_Learning_System.
5. E-mail: CONTACT US Contact us for more information.
6. Email: info@unvi.edu.ba LET'S CONNECT We're on Social Networks. Follow us & get in touch.
7. OIT AKADEMIJI: [Pravila školovanja](#) [Sva prava zadržana](#) [Privatnost](#) office@it-akademija.com [fbtwyt](#) Copyright 2018 © ITAcademy, [LINK group](#). Powered by [LINK CMS](#) info@unvi.edu.ba

UNIVERSAL HUMAN LAW EDUCATION FROM THE POINT OF VIEW OF LEGAL SCIENCES

Abstract: *The article deals with some basic dilemmas and questions prescribed by Articles 25 and 26 of the Universal Declaration of Human Rights. How these rights are implemented at the national and global level. The Universal Declaration considers, among other things, two universal human rights - the right to health (Art. 25), and the right to education (Art. 26). The right to education emphasizes education in the sense of a newer and more productive way of education and acquiring knowledge, that everyone has the right to education and that education should be free at least in secondary, primary and lower schools. As science, technology and electronics, and IT are developing in recent times, education should be available to all generational levels, according to their abilities in terms of a developing human personality through respect for human rights and basic freedoms. Through education, knowledge is acquired, which improves mutual understanding and other character traits - personality traits, which establishes friendship among all peoples, races and religious groups, and through this, business and peacekeeping activities of the United Nations. It is important to study and practically check which educational and educational innovations, from the aspects of science, technology and electronics, IT, deserve this and future generations. To study what are the legal aspects and educational dual principles that ensure the implementation of these universal rights of society. In this way, students develop dual abilities for theoretical and professional analysis of concepts and institutes related to the types and stages of criminal proceedings. Theory and practice in a dual sense make a great contribution to the science and practice of criminal substantive, procedural and enforcement law and criminology, through the implementation of a prepared and conducted legal clinic*

Keywords: *human rights, dual education-knowledge, Universal Declaration of Human Rights, education*